

er gaaſte imod Lovgivningen — og lade dem drive for et Actieſelskabs Regning. At foreſkrive Forpagteren en vis Driftsplan — lad den endog være nok ſaa god — vilde kun lidet nytte; der ſkal mere til end at ſætte en Driftsplan paa Papiret. Banſteligbederne ved dens tilbørlige Udførelſe vilde viſt ſnart viſe ſig, baade for den, der ſkulde iværkſætte, og for den, der ſkulde controllere ſamme.

Iblandt de Indſigeller, der ved Sagens Betragtning fra et høiere Standpunkt maatte ventes fremſatte, vilde formeentligen ogsaa møde den, at det, iſølge rigtige ſtats- og landoekonomiſke Grundſætninger, maa anſees principſtridigt at tænke paa Hedernes Cultur, ſaalænge der endnu ſtaaer ſaa meget tilbage at gjøre for at fremme en bedre Dyrkning af de Jorder, der allerede ere under Drift; thi de Dpoffrelſer, der bragtes i dette ſidſte Niemed, turde vel, ved henſigtsmæssig Anvendelſe, forudſættes at ville i de fleſte Tilfælde betale ſig ulige bedre, og derhos tidligere, end hiin Operation.

Om Enges Frugtbargjørelſe ved Sænkning af deres Overflade.

Da det formodes, at den efterfølgende, til Præſto Amts Landboforening, fra Hr. Paſtor Plum i Spjellerup indkomne Beretning, om Frugtbargjørelſen af

en til Præstefaldet hørende Eng ved Afgravning af en Deel af dens Overflade, vil være interessant for en videre Kreds, saa har jeg ikke villet undlade, efter derom af Landboforeningen tagen Bestemmelse, at fremsende den til Deres Bbhd. med Anmodning om, at den maa indrykkes i Deres landoeconomiske Tidsskrift, idet jeg tillige bemærker, at bemeldte Engstykke er blevet taget i Diesyn af Foreningens Herredscommission for Stevns Herred, som derover har afgivet en meget anbefalende Erklæring.

Commissionen tilføier blandt andet, at ved at sammenligne Afgrøden af det asgravede Engstykke med den øvrige Deel, der ikke endnu har modtaget denne Forbedring, er det indlysende, at dette Arbeide har været hensigtsmæssigt og nyttigt; ligesom ogsaa at det er antageligt, at Afgrøden vil i en ikke lang Række af Aar være istand til at erstatte de dermed forbundne Omkostninger, foruden det ikke ubetydelige Provenue, som er udfømt ved Salget af den asgravede Løv.

Engelholm den 20de Marts 1845.

Wolff,

p. t. Foreningens Formand.

Til

S. T. Hr. Secretair Hald.

Man kan upaatvivleligen ansee Engenes rette og hensigtsmæssige Behandling for et af de vigtigste, men ogsaa for et af de meest forsømte Stykker af vort Fædrelands Landbrug. Uden Overdrivelse kan

det siges, at man her i Vandet sjældent seer et ret smukt Stykke Eng. Aarsagen er ikke vanstelig at udfinde: Vandet er Engens nærende Kraft, som Gjødningsstoffet er Agerens. Men medens enhver Agerbruger erkjender sin Forpligtelse til at tilføre Agerjorden den rigeligste og hensigtsmæssigste Næring, saa ftitager man sig for denne Forpligtelse i Henseende til Engene, og lader dem saa at sige skjøtte sig selv. Derfor sees i Almindelighed kun gode Engstykker, hvor den naturlige Beliggenhed er saaledes, at Engen derved erhoder den Næring og Pleie, den behøver; men naturligviis indtræffer et saadant heldigt Tilfælde kun sjældent. Ofteft ligger Engbunden enten saa høit, at den mangler fornøden Væde, eller saa lavt, at den har Overmaal deraf, eller, hvad ei er sjældent, den er maastee baade tør og vaad, begge Dele i Utide, og det er da intet Under, at den giver et sorgeligt Skue og et jammerligt Udbytte. Den menneskelige Flid og Industri har i de mange hengangne Aar ikke følt synderlig Tilskyndelse til i denne Henseende at komme Naturen til Hjælp, endstjøndt det ikke lader sig negte, at Omstændighederne paa mange Steder vare saaledes, at man kun behøvede at aabne Dinene, for at see, hvad der behøvedes, kun at udstrække Haanden, for at bringe fornøden Hjælp. Først i de senere Aar har man begyndt at blive opmærksom paa det Urigtige i, at man ved Eigeegylighed i denne Henseende har ladet saa overordentlig store Fordele slippe sig ud af Hænderne. Man har lagt Mærke til Vandets gavnlige Indflydelse paa Græsværten. Man har betænkt, at Vandet ikke

altid kommer, naar og hvor det behøves. Efter Udlandets Exempel, og tilskyndet ved de der tilveiebragte betydelige Resultater, har man paa adskillige Steder ogsaa her i Landet begyndt at føre sig den Næring til Nytte, som Vandet indeholder, og, ved dets hensigtsmæssige Paaførelse paa Engene, at virke til disses Forbedring og Frugtbargjørelse.

Vandet bringes, som bekjendt, enten ovenfra paa de høiere liggende Engstykker saaledes at det i en jævn Strømning overrisler deres Flade, eller det opdæmmes saaledes at det overskyller de lavere liggende Stykker og derpaa affætter sine nærende Bestanddele. Den første Methode ansees med Rette for den fortrinligste og gavnligst virkende. Dog forudsætter dens Anvendelse særegne gunstige Omstændigheder ved Beliggenheden, som i vort flade, flodarme Land just ikke ofte forefindes. Til Iværksættelse deraf kræves Indsigt, Accuratesse, Capital, hvilke Betingelser heller ikke ere almindelige. Derfor vil denne Vandingsmethode kun i særegne Tilfælde kunne anvendes. Langt færre Omstændigheder ere forbundne med Anvendelsen af den sidstnævnte Methode, Opdæmningens eller Overskyllingens, hvilken saare hyppigt, let og ligeledes med stor Fordeel vil kunne afbenyttes. Thi næsten overalt, hvor der findes Enge, ere ogsaa Aacr eller andre betydeligere Vandløb, og, ved til rette Tid og paa rette Maade at opdæmme disse, vil med ringe Møilighed og Beføstning betydelige Engstrækninger kunne gøres frugtbare. Denne Methode kan afbenyttes af enhver ubemidlet og forøvrigt ukyndig Jordbruger,

og, naar det endnu saa sjældent skeer her i Landet, da maa vel for en Deel Aarsagen søges i Ubekjendtskab med de Fordele, Bændingen medfører, eller i den lidet vakte Tænksomhed og Industri. Som et nærliggende Exempel vil jeg kun nævne den betydelige Engstrækning paa begge Sider af Stevns-Aaen i en Længde fra Bømmetofte til Rjøge af over 3 Miil. Disse Enge ere næsten alle for høit beliggende, uberørte af Aaens Vand, og derfor ufrugtbare. Kun paa enkelte Steder have tilfældige gunstige Naturforhold tilveiebragt ypperlige Engstykker, som ved Haarlov og Hellested. Men selv disse Prover have ikke formaaet at sætte Birkelysten i Bevægelse. Man har paa intet Sted tænkt paa at fastholde og opdæmme Vandet, endssjøndt dets Brug tilbydes overflødig, ikke hindres ved nogen stinsyg Mølle, og ikke kan tænkes at medføre Skade for den høiere beliggende Agerjord. Hvor mange hundrede Læs Hø mon Brugerne af disse Enge aarligen lade flyde ud i Rjøge Bugt? Og hvor mange lignende Tilfælde gives der ikke i Landet?

Dog det var ikke alene eller især min Hensigt ved disse Linier at gjøre opmærksom paa den ufsatteerlige Fordeel til Forbedring af en saa vigtig Deel af Landbruget, Vandets tilbørlige Afbenyttelse medfører, og at modarbeide den Uigegyldighed og Uvirkksomhed, som i denne Henseende blandt os endnu finder Sted — et gammelt Ord siger: Engen er Agerens Moder, intet Under da, at Barnet er svagt, naar Moderen ideligt sfranter — jeg ønskede ogsaa og fornemmelig

at sætte en enkelt Green af Engenes Behandling ved Dydæmning i klarere Lys, og derved maaskee at give et eller andet nyttigt Binf. Det er paa en særegen Behandling af Engstykker af en vis Bestaaffenhed, som de ofte findes her i Landet, bestaaende af høitliggende Tørvejord, at jeg ønsker at henlede Opmærksomheden. Man er altsaa i Besiddelse af et saadant Stykke Jord. Jeg antager at Veligheden og Omstændigheder ikke tillade at anvende Vand ovenfra til Overrisling. For Overdæmningen kunne der ogsaa gives adskillige Hindringer. Vand findes maaskee ei i tilstrækkelig Mængde til at sætte over Engen; Brugen deraf kan være hindret ved Andres Net, f. Ex. Mølleres, befrygtet Skade paa lavere liggende Agerjord, Beistrækninger ic. Endeligen maa det ei oversees, at Dydæmningen selv just paa saadan Jord er forbunden med særegne Vanskeligheder. Det tørvagtige Jordsmøn er nemlig saa løst, at ikke let en fast og paalidelig Dæmning, der kan holde en betydelig Vandmasse, deraf kan opføres. Og lykkes endog dette ved Anvendelse af fastere Materialier: Steen, Leer, Planter, da maa det befrygtes, at Vandet endog i betydelig Afstand baner sig Vej under Jorden, især ved indtrædende Frost, og udenfor Dæmningen styder i Veiret. Disse og maaskee flere Omstændigheder kunne gjøre det vanskeligt at bringe Vand paa saadan Engjord, som just allermeest trænger dertil, fordi den ikke ved noget andet mig bekjendt Midel kan synderlig forbedres. Imidlertid kan der staffles Vand paa Engen paa 2 Maader: enten ved at sætte

Bandet i Beiret, saa det gaaer over Engen, eller ved at sænke Engen selv. Saa let og naturligt Bandet da end kommer, naar dette skeer, saa vil denne Maade dog synes at være vanskelig og særdeles besværlig, hvilket ogsaa maa indrømmes med ethvert andet Jordsmøn, men man maa erindre at Torven er en i sig selv nyttig og affættelig Artikel. Man graver paa saamange Steder Torv for at tilveiebringe Brændsel, hvorfor skulde man ikke gjøre det for at berede sig en god Engbund? Man graver dybt, naar man graver for Torvens Styld, og efterlader Huller til Skade for Engen; hvorfor ikke standse med Gravningen i en vis Dybde, saa at derved beredes en Engbund med en fordeelagtig og til Bandstanden passende Beliggenhed? Disse Forestillinger i Forbindelse med Betragtningen af nogle ufuldkomne Stykker Eng af den omtalte Bestaaffenhed, der i Nærheden tilfældigen havde dannet sig, bragte mig paa den Tanke ved Torvegravning at skaffe mig en ny og bedre beliggende Eng, en Eng, som om Vinteren kunde staae under Band, og om Foraaret blive tør, fort en god, jævn og frugtbar Eng istedetfor den høitliggende, tuede og golde, som jeg hidtil havde brugt.

Til Spjellerup Sognekald ligger nemlig et Stykke Eng af den angivne Bestaaffenhed paa omtrent 14 Tdr. Vand Torvejord, tildeels belagt med store Steen, og saa høitliggende, at den ei berøres af den gennemflydende, her begyndende Stevns-Na. Desaaarsag er denne Eng af en saa ringe Bestaaffenhed, at den ikke giver 1 Læs, paa mange Steder ikke $\frac{1}{2}$ Læs Hø paa

1 Td. Land. Engen ligger i et langagtigt Stykke paa Aaens venstre Side, med en ringe Straaning fra Vest mod Ost, nedad imod Aaen. Den trænger fremfor alt til Vand. Pløining er paa enkelte Steder til ringe Nytte forsøgt, ligesaa Paaførsel af Jord. Omtrent 2 Tdr. Land deraf er ved Afbenyttelse af et lille Vandløb til, rigtignok usuldfkommen, Overrisling saaledes forbedret, at dette Stykke nu yder omtrent 3 Læs Hø af 1 Td. Land. Men til Overrisling af det Hele haves langtfra tilstrækkeligt Vand. Opdæmning kunde her vel stee; skjondt maastee med Vanskelighed paa den særdeles løse Bund; men adskillige Omstændigheder træde hindrende i Veien herfor. Præstegaardens Eng kan ikke overdæmmes uden at de ligeoverfor liggende Engstrækninger tillige sættes under Vand, men disses Brugere ynde ikke et saadant Foretagende. Desuden vilde Vandet ved Opdæmning rimeligviis gaae over et lille Stykke offentlig Wei, og saaledes fremkalde Vanskeligheder. Jeg søgte da paa den angivne Maade, ved Engens Sænkning at fjerne disse Hindringer og at opnaae min Hensigt. Den derved brugte Fremgangsmaade og det hidtil vundne Resultat skal jeg tillade mig noget noiere at angive.

Efter at have erholdt det Kgl. Danske Cancellies fornødne Tilladelse til at afhænde den ved Engenes Afgravning, paa et vist betegnet Stykke, af Størrelse omtrent 1 Td. Land, vundne Torv, begyndtes Arbeidet for omtrent 6 Aar siden. Det valgte Stykke laa langs med Aaen, omtrent 200 Alen langt og 70 Alen bredt.

Stykket var i sin daværende Tilstand det daarligste i hele Engen, fuldt af gamle Torvegrave, isvrigt høit og skarpt, haade for tørt og for vaadt, saa det i egentligste Forstand intet Udbytte gav. Afgravningen begyndtes ude ved Aaen paa en temmelig simpel, ganske practiff Maade. Jeg havde mærket mig Vandstanden i Aaen i April Maaned, naar Vandet begynder at sætte sig, og kun til denne Dybde, omtrent 5 à 6 Dvarteer, afgravedes Torven. Paa mange Steder blev saaledes den meste og bedste Tørv i Bunden. Men det maa erindres, at min Hensigt var især at skaffe Eng, ikke Tørv. Tørven opgravedes som sædvanligt i Bænke, og disse forttes omtrent $\frac{1}{2}$ Aalen dybere end den angivne Vandstand. Denne $\frac{1}{2}$ Aalen fyldtes da med Grønsværet af den næste Bænks Overflade og det øverste løse Jordlag, som nedkastedes, indtil Bunden havde den rette Høide. Den øvrige Tørvejord kastedes op og berededes paa almindelig Maade, ved Trædning. Det nye sænkede Engstykke afsattes i Agre paa 15 til 20 Aalen; imellem Agrene gravedes 2 Aalen brede Grøfter med Udløb til Aaen, og Agrene gaves en liden umærkelig Rundning i Midten. Denne Foranstaltning var saare heldig for Foretagendet, og viste sig gavnligere, end man fra Begyndelsen havde tænkt sig det. Thi ved disse Grøfter opnaaedes: deels, som man rykkede længere fra Aaen, at have det fornødne Vand med sig til Tørvens Beredning; deels i det medfølgende Vand at have det simpleste og sikreste Vaternpas, hvorefter Engbundens Høide paa ethvert Sted kunde bestemmes;

deels, ved disse Rønder bestandig at fore Vandet baade til og fra Engen, som det behøves. Grøfterne gavne ogsaa paa en anden Maade. Da de almindeligt om Vinteren under den tilstrømmede Vandmængde fyldes med Dynd og Tørvejord, bør de, for at holde Tillsøbet frit, renses op hvert Foraar. Den derved opkastede Jord kan med Nytte bruges til at udfylde de Fordybninger, der ligeledes om Vinteren under Vandets Tilstrømning maatte være komne i Engen. Det er nemlig en Følge af den paa adskillige Steder løse Grund, men især af den nedkastede Fyldning af ulige Tæthed, hvorved den nye Engs Overflade dannes, at denne, hvor omhyggeligt den endog om Sommeren ved Tørvestjærets Dphør maatte være jevnet, dog, naar den staaer under Vand, synker ulige sammen, og viser i det første Foraar, naar den bliver tør, en temmelig ujevn Overflade. Det maa da om Foraaret noie paasees, at Fladen jevnes, de foresundne Forhøininger affkuffes og Hullerne udfyldes, hvortil den af Grøfterne opkastede Jord er særdeles brugelig, da den ellers ikke uden Besværlighed kunde staffles ud paa den bløde Eng. Ifølge paataget Forpligtelse har jeg omhyggeligt tilsaaet det hvert Aar tillagte Stykke Eng baade om Efteraaret, ved Tørvestjærets Dphør, og især i det følgende Foraar, naar Stykket tilfulde er jevnet. Af de saade Frøsorter have ogsaa nogle, f. Ex. Timothei-Frø, tildeels flaaet an, og holdt sig under Vandet; muligen kunde det have været Tilfældet med flere hensigtsmæssigere Græsarter; men i Almindelighed har Vandet selv medbragt det til dette Jordsmon passende

og under disse Omstændigheder tjenlige Græs, hvoriblandt Manna- og Yoa-Græs, og det saa snart og saa rigeligt, at Saaening i alt Fald kun til Græsarternes Forædling behøves. Saaledes er nu hvert Aar noget over 1 Skp. Land blevet behandlet, og, endskjøndt jeg maa tilstaae, at dette Foretagende langt fra ikke er blevet udført med den Noiagtighed, Ryn- dighed og under det Tilsyn, hvormed det burde foretages, saa frembyder dog det derved vundne sænke- de Engstykke et overraskende og behageligt Syn, især for dem, som tilforn kjendte Stykkets Bestaaffenhed, eller sammenligne det med de nærmestliggende Dele af En- gen. Om Vinteren og, efter Omstændighederne, til Marts og Begyndelsen af April ligner dette Engstykke som oftest en So; om Foraaret løber Vandet af, og kommer i Regelen ikke igjen uden under stærke Regn- styl. Derimod kan Stykket let ved en ubetydelig tem- porair Dæmning over Aaløbet sættes under Vand, naar det behøves. Græsset er af forskjelligt Slags, og i Almindelighed godt; enkelte sivagtige og andre mindre gode Bærter maae i det første Aar stiftes op. Dette forhen golde Stykke paa omtrent 1 Td. Land giver allerede nu 2 à 3 Pæss Hø, endskjøndt kun det tidligst udlagte er i fuld Bært, og Bærten er saa frodig, at der stedse bliver omtrent det Halve i Efterstet. Saa- længe det nye Engstykke endnu ikke er belagt med fast Grønsvær, kunne Kreature ikke gaae derpaa, og da de længst opad liggende Dele, som de sidst udlagte, ere blødest, holdes Kreaturene derved, til Gavn for En- gen, borte derfra. Senere er der ingen Tvivl om, at

denne Eng ogsaa kan benyttes til Græsning, naar man finder det fornødent.

Dette Foretagende har saaledes paa flere Maader viist sig som fordeelagtigt. Det indbringer mig paa den ikke just fremstyndte Maade, hvorpaa jeg har drevet det med 8 à 10 Arbeidere i omtrent to Maaneder, fra medio Mai til medio Juli, i Netto-Indtægt circa 100 Ræs Tørv; ligesaa meget gaaer til Arbejdsløn. Det beriger Embedet med et som det synes særdeles godt og frugtbart Engstykke, istedetfor et daarligt og magert. I Tørv lides intet synderligt Tab; deels er Massen saa stor, at den ikke nogensinde til eget Forbrug vil kunne opffæres; deels bliver, som forhen anført, en stor Deel af den bedste Tørv urørt ved Engens Sænkning, og vil med Tiden reproduceres. Engen vil da upaatvibelig hæves igjen og muligen blive for høi, hvis Vandstanden bliver den samme; men da vil den samme Fremgangsmaade med Nytte kunne gjentages. Endeel Arbejdsfolk have endelig ved dette Arbejde en temmelig rigelig Fortjeneste paa en ellers ikke travl Tid — det halve Udbytte af Tørv — og Omegnens Beboere lettes Afgang til Brændsel. Disse Goder mødveies ikke ved nogen Byrde, fraregnet Uleiligheden med Tilsynet og Planeringsarbejdet; thi den afgravede Tørv giver kun Indtægt, og det overskyllende Vand bereder selv Engens Afgrøde.

De samme Omstændigheder, som her finde Sted, gjentage sig upaatvibeligt paa mange Steder i Landet. Paa mange Steder have et høitliggende, usfrugt-

bart Stykke Tørveeng, fuldt af Grave og Udyb, tørt og dog suurt, som ingen Afgrøde giver. Der findes dog maaskee ikke Vand i tilstrækkelig Mængde til at et saadant Stykke kan enten ved Overrisling eller ved Opdæmning frugtbargjøres, hvortil desuden kræves en omhyggelig, undertiden vanskelig Nivelisering og Planering. Mangfoldige Omstændigheder kunne, som anført, desuden staae i Veien for et saadant Foretagende. Ved den her anvendte, ovenfor beskrevne Sænkings-Methode er jeg overbevist om, at de her tilveiebragte gunstige Resultater overalt ville kunne opnaaes, og jeg har derfor følt mig tilskyndet til at bekjendtgjøre hvad jeg derom har erfaret. Naar Engen lægges i en passende Hvide, vil altid om Efteraaret og Vinteren Vandet søge dertil, uden enten at berøves eller at paaødes Andre, og man vil kunne forbedre sin Eiendom uden at møde nogen af de mange grundede og ugrundede Indsigelser og Hindringer, hvoraf altid et nyt Foretagende er ledsaget. Nytt kalder jeg dette Foretagende; thi mig er i det mindste her i Nærheden intet lignende bekjendt. Skulde det maaskee andetsteds være prøvet, ville ved Sammenligning saa meget lettere siffre Resultater kunne opnaaes.

De Betingelser, under hvilke det beskrevne Engforbedringsarbejde vil kunne udføres med Nytte, ere følgende: 1) At Engen bestaaer af brugelig Tørvejord, thi det er denne, som betaler Arbeidet: Com og saa med moden Engjord Sænkingsarbeidet kunde betale sig ved Engens forøgede Udbytte, seer jeg mig ikke istand til at bedømme; det vil berøbe paa de locale

Omstændigheder, og fortsætte en særegen nøiere Bestrægtning.) 2) at en nogenlunde tilstrækkelig Vandmængde kan samles derpaa, hvilket dog ikke let vil mangle ved Engens lave Beliggenhed; 3) at afledende Hovedvandløb findes, eller kunne anbringes derpaa, hvorved Vandet i rette Tid kan bortstafes; 4) at Engen selv eller den tilliggende Agerjord tilbyder passende Læggeplads for Torven. Disse Bestingelser ville paa mangfoldige Steder kunne staffles tilveie. Arbeidet maa da foretages med den størst mulige Accuratesse, især med omhyggelig Jagttagelse af den rette Hoide i Forhold til Vandstanden og bestandig fortsat Planering af Engen og Mensning af Vandgrofterne. Det betvivles da ikke, at man overalt vil see forønsket og glædelig Frugt deraf. I denne Overbeviisning har jeg følt mig opfordret til korteligt at optegne en Beskrivelse af det her udførte Arbeide ved Engens Sænkning og at tilstille Præsto Amts landoekonomiske Forening samme i den Hensigt, at, hvis disse Meddelelser maatte egne sig til ved Selskabets Møder at oplæses eller paa anden Maade komme til Medlemmernes Kundskab, flere af disse derved maatte foranlediges til at anstille Forsøg i lignende Retning, eller til at meddele, hvad der om dette for Landoekonomien ikke uvigtige Anliggende maatte være bekjendt.

Til fuldstændigere Opnaaelse af denne Hensigt tillader jeg mig at andrage paa, at Selskabet, hvis det maatte dele min Anskuelse om dette Foretagendes